

Formació de la personalitat (IV): Formar el caràcter en la virtut

La maduresa cristiana implica agafar les regnes de la nostra vida i demanar-nos de veritat, davant de Déu, què ens manca. Llavors comença un combat per adquirir, amb el nostre afany, i sobretot l'ajuda del Senyor, les virtuts.

30/10/2019

«Quan es posava en camí, un home s'acostà corrent, s'agenollà davant de Jesús i li preguntà: —Mestre bo, què haig de fer per a posseir la vida eterna?» [1] Nosaltres, deixebles del Senyor, presenciem l'escena amb els Apòstols, i potser ens sorprenem davant la resposta: «Per què em dius bo? De bo, només n'hi ha un, que és Déu.»[2] Jesús no dona una resposta directa. Amb una pedagogia suau i divina, vol conduir aquell jove cap al sentit últim de les seves aspiracions: «Jesús mostra que la pregunta del jove és, en realitat, una pregunta religiosa, i que la bondat, que atreu i alhora vincula l'home, té la seva font en Déu, i anant encara més enllà, és Déu mateix: l'Únic que és digne de ser estimat “amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tota la ment”.»[3]

Per entrar a la Vida

El Senyor torna de seguida als termes d'aquella consulta audaç: què he de

fer? «Si vols entrar a la vida, guarda els manaments.»^[4] Tal com el presenten els evangelis, el jove és un jueu pietós que se'n podria haver anat satisfet amb aquesta resposta; el Mestre li ha confirmat les seves conviccions, perquè el refereix als manaments que ha guardat des de l'adolescència.^[5] Tanmateix, els vol sentir de la boca d'aquest nou rabí que ensenya amb autoritat. Intueix, i no s'equivoca, que li pot obrir horitzons insospitats. «¿Quins?»^[6] pregunta. Jesús li recorda els deures que tenen a veure amb el proïme: «No matis, no cometis adulteri, no robis, no acusis ningú falsament, honra el pare i la mare, i estima els altres com a tu mateix.»^[7] Són els preceptes —la coneguda com a segona taula— que protegeixen «el bé de la persona humana, imatge de Déu, a través de la tutela dels seus béns particulars».^[8] Constitueixen la primera etapa, la via cap a la llibertat, no la llibertat perfecta, tal

com assenyala sant Agustí;[9] dit d'una altra manera, són una fase inicial en el camí de l'amor, però sense arribar a l'amor madur, plenament complet.

Què em falta encara?

El jove coneix i viu aquestes prescripcions, però alguna cosa al seu interior n'hi demana més; hi ha d'haver —pensa— alguna cosa més que pugui fer. Jesús llegeix en el seu cor: «Jesús se'l mirà i el va estimar.»[10] I li va plantejar el desafiament de la seva vida: «Només et falta una cosa: ves, ven tot el que tens i dóna-ho als pobres, i tindràs un tresor al cel. Després vine i segueix-me.»[11] Jesucrist ha posat l'home davant la seva consciència, davant la seva llibertat, davant el seu desig de ser millor. No sabem fins a quin punt ha entès els requeriments del Mestre, tot i que per la pregunta —«què em falta encara?»—, sembla com si

hagués esperat altres «coses per fer». Les seves disposicions són bones, tot i que potser encara no havia entès la necessitat d'interioritzar el sentit dels manaments del Senyor.

La vida a la qual Déu crida no només consisteix a fer coses bones, sinó a «ser bons», virtuosos. Tal com solia dir el nostre Pare,[12] no n'hi ha prou amb ser bondadosos, sinó que hem de ser bons, d'acord amb el panorama immens —«un de sol és bo»—[13] que Jesús obre davant de nosaltres.

La maduresa cristiana implica agafar les regnes de la nostra vida, preguntar-nos de veritat, davant de Déu, què ens manca. Ens impulsa a sortir del refugi còmode de qui és un complidor de la llei per descobrir que el que és important és seguir Jesús, malgrat els errors propis. Deixem, llavors, que les seves ensenyances transformin la nostra

manera de pensar i de sentir.

Experimentem que el nostre cor, abans petit i encongít, es dilata amb la llibertat que Déu ha posat en ell: «Correré pels camins dels manaments, perquè m'has eixamplat el cor.» [14]

El repte de la formació moral

El jove no esperava que «la cosa que faltava» fos precisament posar la seva vida als peus de Déu i dels altres, i perdre la seva seguretat de complidor I va marxar trist, com li passa a tothom que prefereix seguir exclusivament el seu propi full de ruta, en comptes de deixar que Déu el guï i el sorprengui. Déu ens ha cridat a viure amb la seva llibertat —«Crist ens ha alliberat perquè siguem lliures»— [15] i, en el fons, el nostre cor no es conforma amb menys.

Madurar és aprendre a viure d'acord amb uns ideals elevats. No es tracta

simplement de conèixer uns preceptes o d'adquirir una visió cada vegada més afinada de les repercussions dels nostres actes. Decidir-se a ser bons —sants, en definitiva— suposa identificar-se amb Crist, i descobrir les raons de l'estil de vida que Ell ens proposa. Implica, per tant, conèixer el sentit de les normes morals, que ens ensenyen a quins béns hem d'aspirar, i com hem de viure per assolir una existència plena. I això s'aconsegueix incorporant en la nostra manera de ser les virtuts cristianes.

Els pilars del caràcter

El saber moral no és un discurs abstracte, ni una tècnica. La formació de la consciència requereix un enfortiment del caràcter que es fonamenta sobre les virtuts, que actuen com a pilars. Aquestes assenten la personalitat,

l'estabilitzen, li transmeten equilibri. Ens fan capaços de sortir de nosaltres mateixos, de l'egocentrisme, i dirigir el focus dels nostres interessos fora de nosaltres, cap a Déu i cap als altres. La persona virtuosa està centrada, té sentit de la mesura en tot, és recta i íntegra. En canvi, qui no té virtuts amb prou feines serà capaç d'emprendre projectes d'envergadura o de donar forma als grans ideals. La seva vida estarà construïda a base d'improvisacions i de batzegades, de manera que no serà fiable, ni tan sols per a si mateix.

Fomentar les virtuts expandeix la nostra llibertat. La virtut no té res a veure amb l'acostumament o la rutina. Realment, perquè arrelis un hàbit operatiu bo, perquè arrelis en la nostra manera de ser i ens porti a obrar el bé amb més facilitat, no n'hi ha prou amb una sola acció. La repetició successiva ajuda a

estabilitzar els hàbits: ens fem bons sent bons. Repetir la resolució de posar-se a estudiar a l'hora, per exemple, fa que la segona vegada ens costi menys que la primera, i la tercera una mica menys que la segona..., però cal perseverar en la determinació de posar-se a estudiar per mantenir l'hàbit d'estudi, que, si no, es perd.

La renovació de l'esperit

Les virtuts, humanes i sobrenaturals, ens orienten cap al bé, cap a allò que sacia les nostres aspiracions. Ens ajuden a assolir l'autèntica felicitat, que consisteix a unir-se a Déu: «I la vida eterna és que et coneguim a tu, l'únic Déu veritable, i aquell que tu has enviat, Jesucrist.»[16] Faciliten actuar segons els preceptes morals, que ja no només es veuen com a normes que cal complir, sinó com un camí que condueix a la perfecció cristiana, a la identificació amb

Jesucrist segons l'estil de vida de les benaventurances, que són com el retrat del seu rostre i «es refereixen a actituds i disposicions bàsiques de l'existència»,[17] que porten a la vida eterna.

Llavors s'obre un camí de creixement en la vida cristiana, segons les paraules de sant Pau: «Deixeu-vos transformar i renoveu el vostre interior, perquè pugueu reconèixer quina és la voluntat de Déu, allò que és bo, agradable a ell i perfecte.»[18] La gràcia canvia la manera com jutgem els diversos esdeveniments, i ens dona criteris nous per actuar. Progressivament, aprenem a ajustar la nostra manera de veure les coses a la voluntat de Déu, que també s'expressa en la llei moral, de manera que estimem el bé, la vida santa, i abracem «allò que és bo, agradable i perfecte.»[19] S'arriba a una maduresa moral i afectiva en clau cristiana, que porta a apreciar

amb facilitat quines coses són autènticament nobles, veritables, justes i boniques, i a rebutjar el pecat, que ofèn la dignitat dels fills de Déu.

Aquest camí porta a formar, com deia sant Josepmaria, una «ànima de criteri.»[20] Però, quines són les característiques d'aquest criteri? En un altre moment, ell mateix afegia: «el criteri suposa maduresa, fermesa de conviccions, coneixement suficient de la doctrina, delicadesa d'esperit, educació de la voluntat.»[21] Quin gran retrat de la personalitat cristiana!: una *maduresa* que ens ajuda a prendre decisions amb llibertat interior i fer-les pròpies, és a dir, amb la responsabilitat del que sap donar-ne compte; unes *conviccions* fortes i segures, basades en un coneixement profund de la doctrina cristiana que assolim a través de classes o xerrades de formació, les lectures, la reflexió i,

especialment, de l'exemple d'altres, ja que les «veritables estrelles de la nostra vida són les persones que han sabut viure de manera recta.»[22] Això es conjuga amb la delicadesa d'esperit, que es tradueix en afabilitat amb els altres, i l'educació de la voluntat, que es resol portant una vida virtuosa. Una «ànima de criteri», per tant, en les diferents circumstàncies se sap preguntar: què n'espera Déu, de mi? Demana llum a l'Esperit Sant, recorre els principis que ha assimilat, demana consell a qui el pot ajudar, i sap actuar en conseqüència.

Fruit de l'amor

Entès això, el comportament moral —que es concreta vivint els manaments amb la força de la virtut — és fruit de l'amor, que ens compromet en la recerca i la promoció del bé. Un amor així va més enllà del sentiment, que per la

seva pròpia naturalesa és fluctuant i fugaç: no depèn dels humors del moment, del que em ve de gust, o del que m'agradaria en unes circumstàncies determinades . Més aviat, estimar i ser estimat suposa una fusió en l'atractiu que s'originen al cor en saber-se estimat per Déu i aquests grans ideals pels quals val la pena buscar la llibertat: «En l'entrega voluntària, en cada instant d'aquesta dedicació, la llibertat renova l'amor, i renovar-se és ser contínuament jove, generós, capaç de grans ideals i de grans sacrificis.»[23]

La perfecció cristiana no es limita al compliment d'unes normes, però tampoc al desenvolupament aïllat de capacitats com l'autocontrol o l'eficiència. Més aviat impulsa cap a l'entrega de la llibertat al Senyor, a respondre a la seva invitació: «Vine i segueix-me»[24], amb l'ajuda de la seva gràcia. Es tracta de viure segons l'Esperit,[25] moguts per la caritat, de

manera que es desitgi servir els altres, i es compregui que la llei de Déu és la via privilegiada per practicar aquest amor escollit lliurement. No és qüestió de complir unes regles, sinó de sumar-se a Jesús, de compartir la seva vida i el seu destí, obeint amorosament a la voluntat del Pare.

Sense ser perfeccionistes

Aquest afany per madurar en virtuts és incompatible amb qualsevol afany narcisista de perfecció. Llitem per amor al nostre Pare Déu; és en Ell en qui tenim fixa la mirada i no en nosaltres mateixos. Per tant, convé rebutjar la tendència al perfeccionisme, que potser podria sorgir si plantegéssim erròniament la nostra lluita interior segons uns criteris d'eficàcia, la precisió, el rendiment, etc., molt en voga en alguns contextos professionals, però que desdibuixen la vida moral

cristiana. La santedat consisteix principalment a estimar Déu.

De fet, la maduresa porta a harmonitzar el desig d'actuar bé amb les limitacions reals que experimentem en nosaltres mateixos i en els altres. A vegades poden venir ganes de dir com sant Pau: «No entenc què faig, perquè no faig allò que vull, sinó allò que detesto (...) Que en soc, de dissortat! ¿Qui m'alliberarà d'aquest cos que em duu a la mort?»^[26] Tanmateix, no perdrem la pau, ja que Déu ens diu el mateix que a l'Apòstol: «En tens prou amb la meva gràcia.»^[27] Ens omplim d'agraïment i esperança, ja que el Senyor té en compte les nostres limitacions, per tal que ens impulsin a convertir-nos, a acudir a la seva ajuda.

De nou aquí, el cristià troba un agafador en la primera resposta de Jesús al jove: «Un de sol és bo.»^[28]

Els fills de Déu vivim de la seva voluntat. Ell ens dona la força per orientar tota la nostra vida cap al que realment és valuós, de comprendre quines són les coses bones i estimar-les, de disposar de nosaltres mateixos amb vista a la missió que Ell ens ha encomanat.

J.M. Barrio – R. Valdés

[1] *Mc* 10, 17.

[2] *Mc* 10, 18.

[3] Sant Joan Pau II, Enc. *Veritatis splendor* (6-VIII-1993), núm. 9. Cf. *Mt* 22, 37.

[4] *Mt* 19, 17.

[5] Cf. *Mc* 10, 20.

[6] *Mt* 19, 18.

[7] *Mt* 19, 18-19

[8] Sant Joan Pau II, Enc. *Veritatis splendor*, núm. 13.

[9] Cf. *In Ioannis Evangelium Tractatus*, 41, 9-10 (cit. a *Veritatis splendor*, núm. 13).

[10] *Mc* 10, 21.

[11] *Ibídem*.

[12] Cf. *Camí*, núm. 337

[13] *Mt* 19, 17.

[14] *Sal* 119, 32.

[15] *Gal* 5, 1.

[16] *Jn* 17, 3

[17] Sant Joan Pau II, Enc. *Veritatis splendor*, n. 16.

[18] *Rm* 12, 2.

[19] *Ibídem*.

[20] *Camí*, al lector.

[21] *Converses*, núm. 93.

[22] Benet XVI, Enc. *Spe Salvi* (30.XI. 2007), núm. 49.

[23] *Amics de Déu*, núm. 31

[24] *Mc* 10, 21.

[25] Cf. *Ga* 5, 16.

[26] *Rm* 7, 15; 24.

[27] *2 Cor* 12, 9.

[28] *Mt* 19, 17.